

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED

CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *A. I. Marcussen*: Hans Krüger til Vælgermøde.
2. *Cl. E.*: Oksenvad Hede 1792.
3. *Andr. Petersen*: Adelsmanden Jes Thomsen af Kollunds Stamtavle.
4. Sognepræst *H. J. Helms*: Huslærer Kold til Skolevisitats.
5. Samleren.
6. Indholds- og Stedfortegnelse for 1935—36.
7. Billede af H. P. Hanssen.

Nr. 12. 12. Aarg.

1. Juni 1936.

Sønderjyllands Kreditforening

Haderslev

Vejen Trælasthanvel A/S

leverer alt i Trælst, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“ og andre Bygningsartikler
Eget Savværk, Pakkasefabrik, dansk Gran og Eg, samt Stoletræ

VEJEN TRÆLASTHANDEL A/S Telet. 47

Spare- og Laanekassen for Fros og Kalvslund Herreder

i Rødding
(stiftet 1872)

Kontortid 9—12 & 2—5.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10—12 & 2—4.

BRØRUP.

AARHUUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

Kjøbenhavn F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.

Frederiksgade 37-39. Telf. 59.

Odense.

Jernstøberier.

Gummistøvler

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,

Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten.

Graasten Bank A/S

Kontortid 9—12 & 2—5

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.

Kontortid: 10—1 og 3—6.

Forlang **Gulvtæpper**

fra

Sønderjyds Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY

Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2—4.

VEJEN.

^{A/S} *Det Nordiske Kamgarnspinderi, Sønderborg.*

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

„BORREHUS“

HUSHOLDNINGSSKOLE

KOLDING (med Barneplejeafdeling)
Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj. Amtsunderstøttelse kan søges inden 1. Juli og 1. Januar. Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.

Kirsten Simonsen.

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

Svendborg Dampmølle

anbefaler sine forskellige fortrinlige Melsorter. Specielt „Navigator“ og „Saturn“

Sønderjyds Teglindeindustri

Nordre Fasanvej 217

Telf. C. 4520 — Taga 1700 —

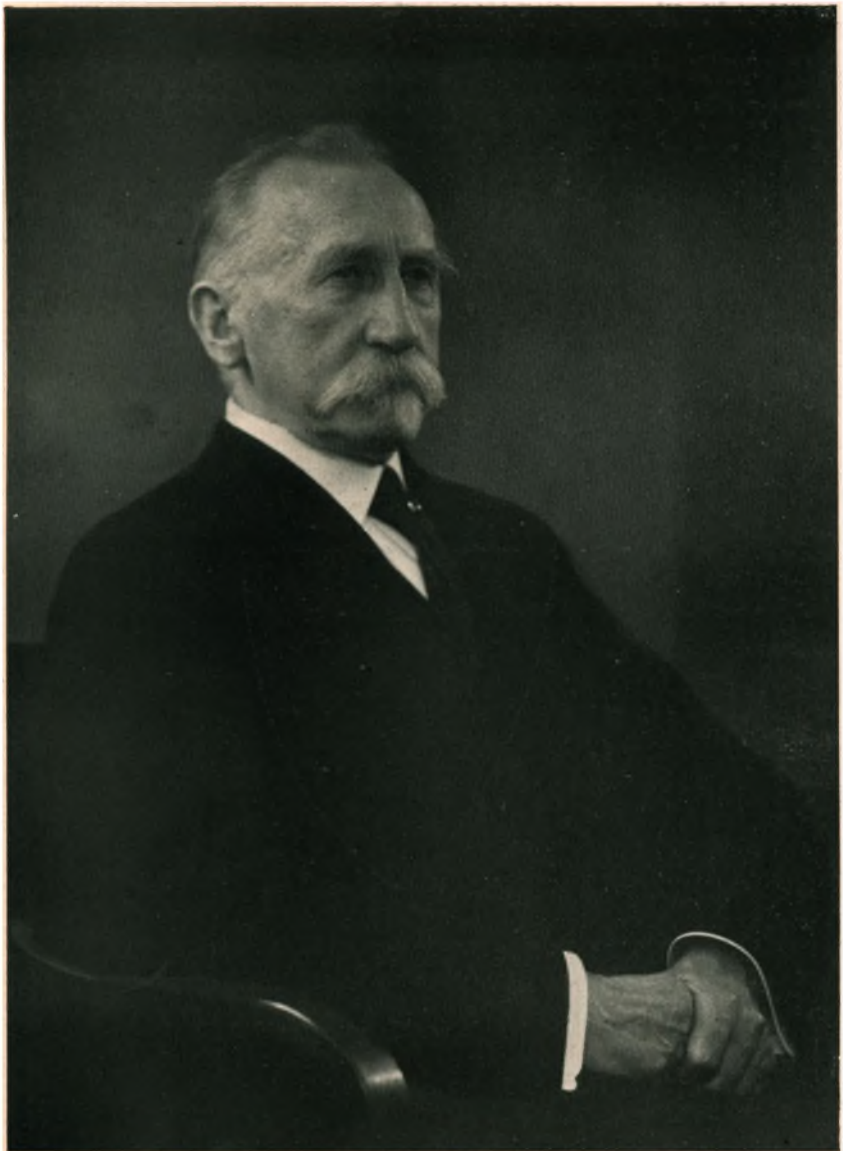
Taga 1717 — København N.

Facadesten, flammede Sten,

Tagsten, Rønsten

Alle Bygningsartikler

SÆLGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

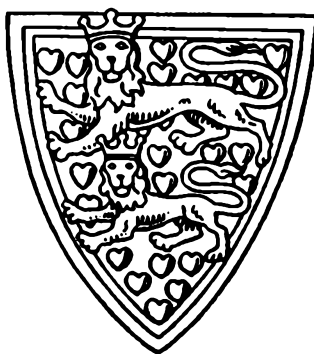

H. P. HANSEN

• 21. - 2. 1862 — † 27. - 5. 1936

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND
VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

12. AARGANG

1935—36

Indhold.

Sønderjydske Naturforhold.

<i>Cl. E.:</i>	Oksenvad Hede 1792, S. 240.
<i>R. Jørgensen:</i>	Spartinagræsset, S. 146.
<i>Anker Olesen:</i>	Paa Arbejde i Gudskogen, S. 152.
◀	Paa Arbejde ved Havdiget, S. 172.

Almindelig Historie.

<i>H. B.:</i>	Provst Gøttig-Historier, S. 159.
<i>H. C. Broholm:</i>	Kvindegraven fra Skrydstrup, S. 105.
<i>N. H. Callesen:</i>	I Haabet, S. 145.
<i>Cl. E.:</i>	Oksenvad Hede 1792, S. 240.
<i>Elisabeth Filskov:</i>	Et Kongebesøg i Burkal, S. 48.
<i>Frode Gribsvad:</i>	Gamle Papirer, S. 173.
<i>H. J. Helms:</i>	Huslærer Kold til Skolevisitats S. 246.
<i>J. M. Holdt:</i>	Navne og Slægter i Løjt Sogn, 178.
◀	Skoler og Skolemestre i Løjt Sogn, S. 202.
◀	Gamle Voldborg, S. 211.
<i>Wilken Jacobsen:</i>	Klosterkirkegaarden i Haderslev, S. 161.
<i>I. H. Jensen:</i>	En Hekseproces, S. 44.
<i>E. Juhler:</i>	Præstesønnen fra Løjt, S. 198.
<i>I. H. Jensen og M. Mikkelsen:</i>	Fra Felsted Sogn, S. 53.
<i>Jens Lauritzen:</i>	Aaret 1836, S. 160.
<i>C. Ludvigsen:</i>	Et Krigsminde fra Ullerup, S. 159.
<i>A. I. Marcussen:</i>	Hans Krüger til Vælgermøde, S. 237.
<i>Andr. Petersen:</i>	Adelsmanden Jes Thomsen, S. 243.
<i>Thade Petersen:</i>	Gamle Sømandsslægter, S. 4.
<i>Nicolai Svendsen:</i>	Søslaget i Listerdyb, S. 221.
<i>H. H. Toft:</i>	Fladsten-Dagbogen, S. 186.
◀	Tre gamle Ligsten, S. 194.
—	Trøjborg, S. 12.
—	Skolereglement fra Bovrup, S. 160.
—	Fra Hedebyudgravningerne, S. 171.

Af Dagens Historie.

<i>Cl. Eskildsen:</i>	Den tyske Stemmeprocent, S. 109.
<i>Morten Kamphøener:</i>	Vi bør tage Konsekvensen —, S. 121.
<i>H. Lausten-Thomsen:</i>	Gammal Svenskby, S. 37.
<i>Gudmund Schütte:</i>	National Styrkeprøve, S. 17.

IV

Personhistorie.

<i>Tycho Filskov:</i>	Andreas Grau, S. 2.
<i>H. J. Holdt:</i>	Navne og Slægter i Løjt Sogn, S. 178.
<i>E. Juhler:</i>	Præstesønnen fra Løjt, S. 198.
<i>H. Lausten-Thomsen:</i>	Jørgen Iversen, S. 94.
«	Nikolaj Andersen, S. 98.
<i>Andr. Petersen:</i>	Adelsmanden Jes Thomsen, S. 243.

Digte.

<i>Feddersen-Jensen:</i>	Trøjborg, S. 12.
<i>Marcus Lauesen:</i>	Interiør, S. 178.
<i>Hans Mikkelsen:</i>	Tobaksvisе, S. 219.
<i>T.:</i>	Lykken, S. 146.

Fra Folkemund, Sagn og Minder.

<i>W. Christiansen:</i>	Folkeminder fra Abild Sogn, S. 235.
<i>H. C. Frydendahl:</i>	To Brandtræer, S. 176.
<i>Svend Grundtvig:</i>	Nordslesvigske Sagn, S. 15, 35, 50, 154.
<i>I. M. Holdt:</i>	Ulvegrav, S. 158.
«	En mærkelig Drøm, S. 158.
<i>Marius Kristensen:</i>	Pigen, der traadte paa Brødet, S. 234.
<i>H. Petersen:</i>	Folkemindestof fra Toftlund Sogn, S. 247.
<i>H. H. Toft:</i>	Mod Koldfeber, S. 158.
«	Folkeminder fra Løjt Sogn, S. 216.
—	Anna Hans-Kones Husraad, S. 13.
—	Folkeminder fra Hostrup Sogn, S. 250.
—	Ni Forvarsler, S. 251.

Gammel Sæd og Skik.

<i>Cl. E.:</i>	Gamle Kortspil, S. 115.
<i>I. M. Holdt:</i>	Hedevig-Tidselen, S. 158.
<i>Anker Olsen:</i>	Paa Arbejde i Gudskogen, S. 152.
«	Paa Arbejde ved Havdiget, S. 172.
<i>Th.:</i>	De gamle Møller, S. 49.
<i>H. H. Toft:</i>	Et Byggeoffer, S. 158.

Remser og Rim.

<i>I. Damm:</i>	En Remse, S. 176.
<i>J. Mai:</i>	Gammelt Tøndringer Frieri, S. 176.
—	Godt Mod, S. 120.

Tillæg.

<i>N. A. Jensen:</i>	Godt Mod.
—	Billede af H. P. Hanssen.

1. Juni 1936.

H. A. Krüger.

H A N S KRÜGER

til

Vælgermøde

Optegnet 1916 af afdøde
A. I. MARCUSSEN
RØDDING

Den 28. Oktober 1873 afholdtes der efter Indbydelse af Hans Krüger et politisk Møde i Gram Slotskro. Da jeg læste Bekendtgørelsen om Mødet i »Dannevirke«, vilde jeg gerne med; jeg havde endnu, skønt jeg var 28 Aar gammel, ikke deltaget i noget offentligt politisk Møde; de faa Møder, som dengang blev afholdt, besøgte kun af ældre, bosiddende Folk; Kvinder og unge Folk saa man meget sparsomt.

Den gamle Niels Chr. Aalling indbød til Køreturen, og godt Middag kørte fire Mand ud af Byen. Først gik det langsomt; saa spurgte Aalling: »Hvor mange er Klokken?« — »Den er akkurat 1.« — »Vi skal nok naa det; kom saa, Blæs og Bruns!«, og Tømmerne strammedes. Hestene kendte deres Herre og satte straks i Trav. Det gik Hop i Hop og Stød i Stød hen ad den gamle sandede og stenede Landevej; men det maatte hjælpe sig. Fjedervogne var dengang ukendte; vi kørte i en Trækassevogn, der hængte i stive Jernbøjler, saa der var ikke noget, der hed Fjedre. Da vi stod af

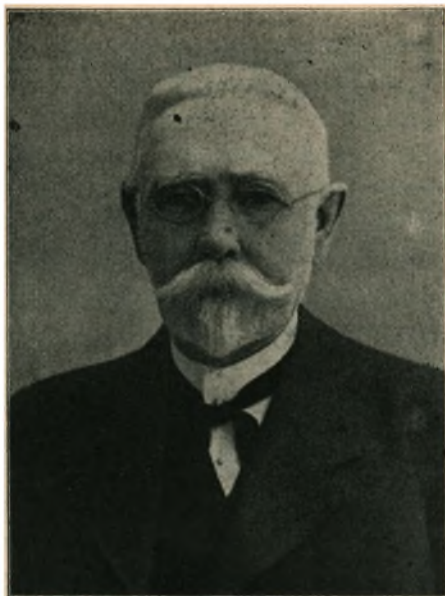
Vognen i Gram, var vi lidt ømme; men det maatte hjælpe sig: Vi havde kørt $1\frac{1}{4}$ Mil paa en Time; Klokken var paa Minuttet 2!

Vi gik straks indenfor og traf her Krüger. Vi hilste paa ham; Aalling var godt kendt med Krüger fra hans Højskoleophold paa Rødding Højskole. Mødet begyndte straks. Krüger aabnede det selv, bød den store Forsamling velkommen og bad om at vælge Forstander Appel til Ordstyrer, hvilket skete.

I et langt Foredrag gjorde Krüger derefter Rede for sin Virksomhed i den tyske Rigsdag og hvad dermed ellers stod i Forbindelse, og navnlig understregede han, at Artikel 5, som saa ofte var erklæret for død og begravet, endnu var lyslevende. Efter saa mange Aars Forløb kan jeg naturligvis ikke erindre Foredragets Ordlyd; men efter de korte Optegnelser, jeg har om det, kan jeg se, at det var kraftigt og fornøjeligt at høre paa. Hvad jeg derimod erindrer ganske tydeligt var en lille Redegørelse, som Talen sluttede med; den staar endnu saa tydeligt indprentet i min Hukommelse, at jeg synes, jeg kan gengive den ordret.

Krüger fortalte: »Jeg har denne Gang ikke mere at fortælle fra Rigsdagen; men der er endnu en Sag, hvormed der er skrevet meget og talt endnu mere Mand og Mand imellem. Om den maa jeg fremsætte en lille Redegørelse: De ved, at jeg har deltaget i et Aftenselskab hos Bismarck, og de fleste har taget mig det meget ilde op. Da jeg modtog Indbydelsen, kom jeg i en meget stor Forlegenhed med mig selv. Ifølge de Vælgere og den Folkesag, jeg repræsenterede, burde jeg ikke deltage i dette Aftenselskab; men fra den anden Side set, saa vidste jeg, at jeg der vilde træffe sammen med Rigsdagens Spidser, og maaske kunde jeg faa Lejlighed til at høre et eller andet, som kunde være af Interesse for mig og den Sag, jeg repræsenterer. Jeg havde ikke en eneste Ven i Berlin, som jeg kunde raadføre mig med, og Tiden var for kort til, at jeg kunde skrive hjem til Venner og Meningsfæller. Saa tænkte jeg: Det faar gaa, som det kan; jeg følger Indbydelsen og deltager i Mødet! — En Time før jeg skulde tage afsted, sad jeg paaklædt og parat paa mit Værelse. Jeg følte mig saa ene; saa lod jeg Opvarteren bringe mig en halv Flaske Vin. Den drak jeg ud næsten i et Drag, uden at jeg kunde mærke, at jeg havde drukket noget. Saa siger jeg til mig selv: Hvorfor gjorde du nu dette? Er din Sag saa ringe, at du behøver at stive den af ved Vin! — Lidt efter blev det meldt, at Vognen holdt for Døren, og jeg kørte afsted til Rigskanslerens Palæ. I Salen var der en stor Del Rigsdagsmænd forsamlet. Jeg hilste paa nogle faa og trak mig tilbage og næsten skjulte mig i en Vindues-

fordybning i den anden Ende af Salen. Lidt efter fløj Dørene op, og en Tjener meldte: »Hans Excellence Fyrst v. Bismarck!« Rigsdagsmændene flokkedes om ham; men det syntes, som om han ikke tog videre Notits af dem; han spejdede rundt i Salen, og da han opdagede mig i Vinduesfordybningen, forlod han hele Selskabet uden nogen videre Ceremoni, gik lige hen imod mig og sagde saa højt, at alle kunde høre det: »Godaften, Hr. Krüger!« Saa maatte jeg frem af mit Skjul og sagde ligeledes: »Godaften, Deres Excellence!« Saa trak han mig ind i Vinduesfordybningen, hvor vi

A. J. Marcussen, Rødding.

havde en Samtale, der ikke var saa helt kort. Hvad vi talte om, kan jeg ikke her gengive offentligt; men da den var til Ende, trak han mig atter frem og ud paa Gulvet, idet han med høj Stemme sagde: »Hr. Krüger, De har en god Sag at arbejde for; hold kun ud, jeg siger, hold kun ud!« Dermed gav han mig Haanden og hilste paa de øvrige Herrer, og jeg talte ikke mere med ham den Aften. — Jeg har ikke mere at meddele denne Gang; men er der nogen i Forsamlingen, der ønsker at spørge mig om noget, saa er Ordet frit!«

Der havde under dette hersket lydløs Stilhed, som endnu varede et Par Minutter efter. Saa begyndte Lommetørklæderne at komme i Brug; men det var ikke blot Næsen, der skulde pudses; nej, jeg saa mangen Mand tørre de gamle Øjne, og jeg skammer mig ikke ved at sige, at jeg græd selv lidt. Krügers Ord var faldne saa jævnt og ærlige, at det maatte kunne røre selv det mest haarde Hjerter. Da ingen ønskede Ordet, udtalte Ordstyreren en Tak til Krüger for hans Virksomhed og bad Forsamlingen raabe tre Gange Hurra for ham. Jeg skal mene, det blev et trefoldigt Hurra, saa det kunde høres, ja næsten som Murene skulde revne. — Derefter vilde alle hilse paa Krüger, give og faa et varmt Haandtryk.

OKSENVAD HEDE 1792

I Aaret 1792 holdtes der Manøvre paa Oksenvad Hede. I denne Anledning skriver Oberstløjtnant *Binzer* fra Haderslev til Udgiveren af »Schlesw.-Holst. Provinzialberichte« en Beretning, som her gengives i Oversættelse og forkortet.

Oksenvad Hede er gennem vor Lejr i Aar blevet mere kendt, end den maaske nogen Sinde før har været det. I det mindste har mange Mennesker besøgt den, omendskønt i forskellig Hensigt.

Da jeg først kom paa disse Egne for at udvælge Lejrpladser, glædede jeg mig ved Synet af denne store Hede, og enhver Ager, der afbrød den, var — fristes jeg til at sige — en Ærgrelse for mig. Mange Steder blev jeg jaget bort, snart ved Agermarker, snart ved Sumpe; men saa kom jeg til Oksenvad Hede, hvis Størrelse og tørre Beliggenhed var et meget behageligt Syn for mig. Saaledes tænkte og følte jeg dengang som Soldat. Men denne Opfattelse holdt ikke længe for, og inden Vaabenlarmerne endnu tog sin Begyndelse paa denne Plads, var min Glæde allerede blevet afbrudt af andre Betragtninger. — — —

For at gøre Dem bekendt med denne Egn som Helhed, maa jeg først fortælle noget om Beliggenhed og Beskaffenhed. Tag Danckwerths Kort over den østlige Del af Haderslev Amt og søg Byerne Oksenvad, Kestrup, Bæk, Møjbøl og Stursbøl. Tænk Dem det mellem disse Byer liggende Land som en stor Slette, som et Bassin, der begrænses af mere eller mindre høje Bakker. Gennem dette Bassin løber fra Oksenvad ned til Møjbøl Nips Aa, som løber til Ribe, i en Engdal. — Nord for denne Aa breder sig mellem Oksenvad, Møjbøl og Stursbøl den store Hedeslette, hvor Lejren blev anlagt.

Kun i Nærheden af de nævnte Byer dyrkes noget af denne Slette som Agerjord. Alt det øvrige er absolut tør Hede, hvori der blot mellem Oksenvad og Stursbøl ligger en lille Mose. Hele Hedens Størrelse er, — indbefattet et Stykke Brakland, som i lang Tid blot udnyttedes som elendig Kvæggræsning, — omtrent 1300 Tønder Jord.

Men dette er endnu ikke alt. Gaa videre paa Kortet og betragt Omraadet mellem Stursbøl, Jels, Ørsted og Oksenvad. Ogsaa dette er for største Delen en eneste Hede, der hænger sammen med den lige nævnte mellem Stursbøl og Oksenvad. Blot er den ikke, som den anden, en Slette, men en Ryg, der falder af mod

Nord, Vest og Syd; østpaa er den forbundet med andre Høje. Denne Hede kan man anslaa til 1100 Tønder Jord. Begge tilsammen udgør altsaa mindst 2400 Tønder Jord, mere end en Kvart Kvadratmil.

Hedesletten, som først blev omtalt, er et overmaade tørt Stykke Jord. Bunden er næsten rent Sand, der kun foroven er dækket af et ofte meget tyndt Lag Mose. Til Agerbrug er denne Beskaffenhed ikke egnet, selv ikke til Kvæggræsning, da der kun vokser lidt Græs paa Heden og Brakmarkerne. Naar det har regnet stærkt flere Dage efter hinanden, og der saa kommer blot en eneste varm og tør Dag, saa bliver alle Græsspidser tørre og brune. Og dog ser man endnu tydeligt Spor af tidligere Agerfurer, og i Følge Folkesagnet skal der i ældre Tider have ligget 13 Helgaarde der.

Spørger man Landmændene efter Aarsagerne til dette Forfald, saa tilskriver de det for det meste en saakaldt Polaktid. En Krig skal altsaa have været Aarsagen til denne Ødelæggelse. I Følge Sagnet blev der dengang overalt myrdet og brændt. I Byen Jels skal der blot være blevet to Huse tilbage.

Saa gerne jeg end vil tro det gamle Sagn; saa tror jeg dog, at de kendte svære Pesttider i gammel Tid har lagt meget øde.

Hvad der end er Aarsagen, saa maa man nu spørge: Kunde saadan en Hede ikke udnyttes bedre end til elendig Kvæggræsning? (Forfatteren foreslaar derefter at tilplante den.)

Den nordlige Hede er ogsaa for største Delen tør Jord, men dog af en anden Beskaffenhed og synes bedre egnet til Dyrkning. Jordbunden er her ikke blot Sand, men mere stenet, blandet med Ler og Mergel. Ogsaa her finder man Spor af tidligere Agerdyrkning, og nyere Forsøg lykkes helt godt. Egekrat vidner om tidligere Skove, og dette stadfæstes af Befolkningens Sagn. Ogsaa denne Ødelæggelse tilskriver man Krigen; men jeg tænker, at daarlig Drift maaske har medvirket lige saa stærkt. At der her tidligere har været megen Skov, synes ogsaa de mange Bregner at bevise.

Saa meget om disse Hedestrækninger, som man kunde ønske en bedre Udnyttelse. — Sørgeligt var det for mig at se alt saa øde og tomt. Foruden Gøgen og Hedelærken høres der næsten ingen Fugl, og særlig den slette Hede er fuld af slemme Hugorme, Firben og utallige smaa Insekter. De herværende Hugormes Bid er meget ondartede og, som Indbyggerne forsikrer, dræbende, hvis der ikke kommer snarlig Hjælp. Som en Løbeild skal Svulster og Bylder brede sig over hele Kroppen. Det Hjemmeraad, som de anvender, bestaar af et Pulver af tørrede Tudser og Hugorme, som oplødes i sød Mælk og drikkes. Om Mælken alene vilde være tilstrækkelig,

maa vore Læger bedømme. Det sker ikke sjældent, at Mennesker og Dyr bliver bidt. I Lejrtiden hændte det en Soldaterkone, som paa Feltlasarettet blev helbredt med Olie. En Feltjæger blev i Søvn bidt i Haanden af et Firben, hvorpaa der opstod en saa stor Svulst, at man maatte skære den.

Paa Grund af vor Lejr var denne Egn ligesom omskabt i kort Tid. De kan næppe forestille Dem, hvilket mærkeligt Indtryk det gør, naar man den ene Dag i denne Ødemark sjældent træffer et Menneske, og man saa de næste ser et Mylder af 20,000 Mand, og Vogne og Heste i Massevis kører til og fra.

Men desto sørgeligere var det efter Troppernes Afmarch, idet selv Gøg og Lærke var jaget bort.

De oven nævnte Heder er kun smaa i Sammenligning med andre. Allerede i Nabolaget finder De store Hedestrækninger vestpaa mod N u s t r u p, K o l s n a p, G a b ø l. Ogsaa mod Syd er der store Heder over B e v t o f t til Hellevad, blandt hvilke særlig een mellem G a l s t e d, A g e r s k o v og B r a n d e r u p faldt mig i Øjet, ikke alene paa Grund af sin Størrelse, men ogsaa paa Grund af den gennemskaarne Beliggenhed, hvorved den syntes mere egnet til Opdyrkning end andre. Maaske vil Grunden dertil kunne blive lagt ved den tiltagende Udskiftning af Fællesjorderne.

Med Glæde mindes jeg de Ord, som een sagde til mig i København, da Talen faldt paa de enkelte Landes Styrke: »Danmark har endnu en Skat, som mange andre Lande mangler: de uopdyrkede Jorder!« Meget rigtigt, tænkte jeg og glædede mig til en Fremtid, som jeg ikke kan opleve.

De tillader mig, at jeg endnu meddeler nogle Bemærkninger. Med Sorg siger jeg, at I n d b y g g e r n e af de nævnte Hedestrækninger er meget træge og ikke viser Lyst til en Bedring af Tilstandene. Jeg siger for største Delen, thi Undtagelser findes overalt, og mine Bemærkninger henholder sig kun til de Byer, der ligger tæt ved Lejren. Allerede Levemaaden hjemme rimer sig ikke godt til Fliden. De staar ikke meget tidligt op. Mange sover fra Klokken 10. Form. til Middag og igen om Eftermiddagen. Om Aftenen Kl. 10 spiser man og kommer altsaa sent i Seng. Kærlighed til Renlighed og Orden bemærker man næsten ingen Steder. Unge Svin og Høns løber rundt i Forstue, Køkken og Stuer. Dertil kommer H u s e n e s d a a r l i g e B y g g e m a a d e. Næsten alle er saa lave, at en blot nogenlunde normalt bygget Mand ikke kan staa oprejst i nogen Dør og under nogen Bjælke. Vinduerne er sjældent saaledes indrettet, at blot et af dem kan lukkes op. Iøvrigt er de fleste Stuehuse byg-

get af Sten, fordi man nu mangler Træ. Paa de gamle Bygninger, paa Lader o. s. v. er ikke alene alt Standertræ af Eg, men ogsaa Beklædningen af Fagene bestaar af Egeplanker. Intet Under, at hele Egeskove er gaaet til Grunde. Haverne er i en yderst slet Forfatning. Foruden en Slags daarlig Kaal og nogle Kartoffler avles der næsten intet i dem. Et Frugttræ er en meget sjælden Fremtoning, og de vilde i den frie Beliggenhed vel heller ikke trives, uden at man i Forvejen sørgede for Læplantning. Men ingen tænker paa at plante Træer. Tværtimod borthugger man de smukkeste Ask, El o. a., der her og der endnu staar ved Aaernes Bredder. — — —

Af Korn dyrkes her blot Vinterrug og Boghvede, lidt Byg og Havre; Aarsagen dertil ligger i den tørre Jord.

Kvægavlen er daarlig, endskønt Folkene har temmelig meget Kvæg. Paa den Gaard, hvor jeg boede, var der mindst 5 Heste, nogle og tyve Stykker Kvæg, temmelig mange Faar, Gæs og Ænder. Men alt er daarligt passet og af daarlig Art. De store Heder giver om Sommeren Lejlighed til at holde en stor Kvægbestand uden Anvendelse af Flid og Møje. Hen imod Vinteren sælges og slagtes meget Ungkvæg. Man lader Ulden falde af Kroppen paa Faarene, og Køerne giver saa lidt Mælk, at Bonden endnu maa købe Smør og særlig Ost. Biavlen er ikke helt forsømt. — — —

Endelig maa jeg dog til Deres Trøst sige, at man ofte til sin Forundring ved Siden af de elendigste Strøg, Hytter og Mennesker ser noget ret godt. Mangen en af de nærliggende Byer røber Velstand, og det ydre vidner om Flid og Arbejdsomhed. Heller ikke maa jeg glemme at sige, at Sognefogeder, Sandemænd og andre saadanne Folk er ret brugelige og ogsaa er gode Folk. Hvis man fortsætter med at fremme Landmandens Oplysning ved forbedrede Skoler, saa kan man ikke tvivle om Fremskridt i alt godt. De Forslag, som den fortjenstfulde Provst Mechlenburg i Bevtøft har fremsat, fortjener al Opmærksomhed. — — —

Cl. E.

Adelsmanden Jes Thoms

Privilegeret 2. Jan 1488 af Kong Hans

9 Slægtled paa Stamgaarnden privilegeret med Skjold og Hjelms.

Privilegeret

1572 af Kong Chr. III.

1610 af Chr. IV.

1647 af Fr. III.

1648

1665 af Ahlefeld.

Boy Jessen, Herredsfoged.

Jes Boysen, Herredsfoged,
gift med *Anna*, Datter af
Nis Henriksen, Hajstrupgaard.

Peter Boysen.

Nis Boysen.

Peter Boysen
gift 1682 med Datteren af
Herredsfogden af Graasten.

Nicolaus Boysen
født 1683,
gift med Marie Clausen.

Peter Boysen
f. 1716, død 1781, gift 1742 med
Margarete Henrichsen, død 1765.

Nicolai Boysen
f. 1743, gift med Anna Cath.
Riggelsen, død 1806.

Anna Chat. Boysen,
gift med Skibskapt.
P. Jacobsen Braderup
i Flensborg.

Johan Braderup
død 1867 *ugift.*

Peter Boysen,
f. 1775,
gift 1837 m.
Margrete Beck.
Ingen Børn.
Enken bliver
igen gift 1854
med Christian
Clausen af Kol-
lund, som døde
1891 92 $\frac{1}{2}$ Aar.

Udvandret Linie.

Johan Boysen f. 1665,
rejste til Gammelby, Angel,
død 1718, gift med

Ditrich Boysen
f. 1698, d. 1765, skrev Sagnet om,
hans Stamfader reddede Kong Hans
i Slaget ved Hemmingstedt, 1500.

Adolf Josias Boysen
f. 1735, død 1783. Købmand i Flensb.

Jasper Boysen
f. 1765, død 1818. Provst i Slesvig
1809. 1816 Provst i Borsfelt. Død i
Altona. Ridder af Dannebrog.

Nicolaus Theodor Boysen
f. 1797. Provst 1831 i Slesvig. Rid-
der af Dannebrog i 9 Aar. Blev 1850
afskediget, da han overgik til den
Slesv. Holst. Arme.

Ferdinand Boysen
f. 1836, død 1894 i Hamborg.

Nicolaus Theodor Johannes Boysen
f. Stellin $\frac{25}{10}$ 1868. O. Leutnant
à la Suite, 6. Pom. Inf. Regiment.

Eberhardt Nicol. Alex. Boysen
f. 1900 $\frac{5}{7}$.

Denne Stamtavle er opstillet af
Diderich Boysen, Sønnen af Johan.
(Staatsbürgerliches Magazin 7. Bind
1827).

en af Kollunds Stamtavle

paa de to Gaarde i Kollund.

Kong Frederik I.

Catharine, Datter af Frederik I,
gift med Obristen Her-
man Heyer.

Caspar Hoyer
Kammerraad hos Hertug Adolf
til Gottorp.

Anna Hoyer
gift med Diderich
Lackmann i Stade.

Ditrich Lackmann
vir doctissimus.

Anna Margrete Lackmann
gift med Jakob Petersen, Gammelby.

..... Christine Petersen.

Hans Jessen.

Thomas Hansen
Gaarden brændte paa den Tid.

Hans Thomsen
gift med Peter Boysens Datter Anna,
ligesom Svigerfaderen faar han
Privilegium 1610.

Thomas Hansen
blev gift med en Datter af den be-
kendte Præst Chr. Hoyer, Ladelund,
Metha Hoyer. (Paa et Bæger staar
Metha Thomsen, som jo er forkert.)

Jens Hansen og Søster, Marie Hansen
ikke gift, faar Privile- gift med
gium bevilliget, men Lenz Hin-
ikke Skjold og Hjelm. richsen fra
Øster Terp.

5 Slægtled paa denne Gaard i lige
Mandsline uafbrudt Privilegium
med Skjold og Hjelm.
Hermed er Mandslinien uddød.

Privilegerede Besiddere uden Skjold
og Hjelm efter Mariæ Slægt.

Jens Hansens Søster *Marie*
bliver gift med Lenz Hinrichsen og
faar Gaarden.

Franz Albrecht Hinrichsen
f. 1705 d. 1779, gift med Pastor
Daniel Jensens Datter fra Bov 1740.

Lenz Hinrichsen
f. 1742 d. 1803, gift med Bothilde
Hinrichsen, hun døde 89 Aar gl.

Franz Alb. Hinrichsen,
f. 1792 d. 1874, gift med Anna
Catharine Beck. En Datter Bothille
Marg. B. bliver gift med Godsejer
Clausen f. 1832, Harkjær, som
døde 1901, denne Hinrichsen er den
sidste, som faar Privilegium bevilget.

Lenz Albrecht Hinrichsen
f. 1830 d. 1875, gift med to Søstre,
den sidste var Marie Christine
Boysen, ingen Børn.
Enken bliver igen gift med Post-
sekretær Christians, Flensborg, 1890.

Dr. Christians, Sagfører i Flensborg.
Nuværende Ejer.

Hans Wilhelm Theodor Boysen
f. 1844. O. Leutnant, født i Slesvig.
Battl. Command. Inf. Reg. Louis
Ferd. v. Preussen.

Hans Hjelmard Frid. Franz Boysen
f. 1892, d. 29/2 i Magdeburg.

Adelsmanden Jes Thomsen af Kollunds Stamtavle.

Af Andr. Petersen, Kollund.

I »Sønderjydske Maanedsskrift« 1930 (7. Aarg. S. 137 ff.) fortalte jeg om Jes Thomsen af Kollund og hans 1488 privilegerede Gaarde. Jes Thomsen fik Adelsbrevet med Skjold og Hjelm den 2. Januar 1488. Det gamle Adelsbrev, som indtil 1932 har været i privat Eje, er nu afgivet til Rigsarkivet, hvor jeg har faaet et Fotografi af det gamle Dokument. Teksten, som er skrevet paa gammelt Plat-tysk, er meget daarlig at læse, men er aftrykt i »Sdj. Maan.«

Som jeg meddelte i min første Artikel, havde den Kollundske Adelsmand to Sønner, Hans og Boy. Boy, som tog Efternavn Jessen, fik den sydligste Gaard og gav Navn til Slægten Boysen, som uafbrudt ejede denne Gaard i 9 Slægtled i lige Mandslinie. Hans, som ligeledes tog Efternavnet Jessen, fik den nordligste Gaard og gav Navn

Udsnit af Adelsbrevet med Vaaben.

til Slægten Hansen, som uafbrudt ejede denne Gaard i 5 Slægtled. Den nuværende Ejer paa den nordligste Gaard er Dr. Christians, Flensborg, medens den egentlige Hovedgaard ejes af Hans Knoop. Den Boysenske Slægt er endnu ikke uddød. Der findes endnu Efterkommere af Johan Boysen, som ved Lodtrækningen med Broderen Peter maatte forlade Fædrenegaarden o. 1700. Det interessante er, at denne Johann Boysen, som Stamtavlen viser, blev gift med en Ætling af selve Kong Frederik den Første. De nulevende af denne Slægt nedstammer altsaa paa fædrene Side fra Adelsmanden Jes Thomsen i Kollund, paa mødrene Side fra Kong Frederik den Første.

Huslærer Kold til Skolevisitats.

Af Sognepræst H. J. Helms, Mjolden.

I Sommeren 1935 blev der, som nævnt i Dagbladene, afsløret en Mindesten i Mjolden for Kristen Kold, og hans korte, men betydningsfulde Gerning her paa Egnen blev omtalt. Og Stenen skal vidne herom for kommende Slægter.

Kold var Huslærer i Forballum 1838—41 og boede en Tid hos Knud L. Knudsen (den senere Ejer af Trøjborg) og en Tid hos Niels Andersen Hansen (siden Rigsdagsmand for Enklaverne). Kolds senere saa bekendte Syn paa Undervisningen med den frie Maade at fortælle paa gik op for ham i Forballum. Og den bragte ham i skarp Konflikt med Myndighederne, repræsenteret af Provst Gabriel Koch i Døstrup.

Fra dennes Visitatser i Randerup Skole (hvortil Forballum dengang hørte, skønt det kommunalt og

kirkeligt hørte til Mjolden Sogn) findes i Randerup Embedsbøger to Beretninger, der skal gengives her:

Visitats i Randerup Skole holdt af Provst Koch den 15. Okt. 1838:

Fra Forballum fremstillede sig Knudsens Privatlærer med 5 Børn. Det læste: tg. Skriften var der intet at klage over, i Regning var de meget tilbage, undtagen en Pige. Balles Lærebog var ikke lært, dog var et Par af de største Piger ej ubekendte med nogle af de kristelige Hovedsandheder.

1839 hedder det:

»Skolelærer Kold mødte med 7 Børn fra Forballum, som han læser privat med. De læste ret godt, skriver nogenledes, en Pige mg. I Religion var Bibelstederne i Balles Lærebog, men ikke Hovedsætningerne, lært, og de ældste Børn gjorde ret vel Rede for sig. Regning var nogenledes efter Børnenes Alder, de regner, den ældste Pige, omtrent 13 Aar gammel, godt.«

G. Koch.

~ SAMLEREN ~

Folkemindestof fra Toftlund Sogn,

samlet af H. Petersen, Stenderup.

Brandtraer.

Ved Gaarden Musvang Syd for Toftlund skal der være et Træ, hvori der er hensat Brand. Bliver Træet fældet, vil Gaarden brænde. —

Ved J. F.s Ejendom i Pughøj har der tidligere været hensat Brand i et Træ. Dersom Træet visnede eller blev fældet, vilde Gaarden brænde. Før nogle Aar siden visnede en Del af Træet, og i Sommeren 1935 var Træet helt gaaet ud, — saa slog Lynet ned i Gaarden, og Gaarden brændte.

Hvorledes Stenderup Beboerne blev reddet.

I Svenskekrigens Dage, da Svenske og Polakker var »paa Besøg« her i Sognet, flygtede Beboerne fra Stenderup ud i Engene med deres Ejendele, mens Byen blev brændt af. De opholdt sig i de Skove, der var her, og paa nogle Højdedrag her, der ragede op over de lave, den Gang vandoversvømmede Enge.

De flygtede herud ad de hemmelige Stier og Vadesteder, som kun de kendte. Disse smaa Forhøjninger,

hvorpaa de opholdt sig, var omgivet af et indtil halvanden km bredt Sund af stadigt strømmende Vand, da der jo den Gang ikke blev drænet, og Vandløbene ikke blev uddybede.

Siden, da der igen blev Fred i Landet, flyttede Folkene tilbage og genopbyggede deres By.

Meddeler:

Lærer Pedersen, Stenderup.

Spaadomme.

Toftlund Kirke, der ligger i den sydlige Del af Byen, skal engang i Fremtiden komme til at ligge midt i Byen.

Der er blevet fortalt af gamle Folk i Sognet, at de i deres Barndom har set en Række store, røde Huse staa i den sydlige Del af Byen, langs Roost-Vejen; endnu er de ikke kommen (undtagen Kartoffelmelsfabrikken med Direktørboligen).

Æ Kræmekammer.

Paa J. Bjornholms Gaard i Ørderup skal der være blevet myrdet en Kræmmer, der havde mange Penge paa sig.

En Aften kom der ind paa Gaarden en Kræmmer, der bad om Husly for Natten, hvilket han ogsaa fik. Manden fik noget at spise, og medens han spiste, fik Gaardens Ejer opsuset, hvor mange Penge han havde, og hvor han havde dem. Om Natten, da Kræmmeren sov, listede Gaardejeren og hans Karle sig ind og dræbte ham for at faa fat i Pengene. Liget bar de ud og kørte det ned til Aaen i en Vogn, om hvis Hjul der var viklet Halm, for at den ikke skulde høres. Nede ved Aaen gravede de Liget ned.

Men ved Mordet havde Gaardejeren faaet Blod af den døde paa Fingrene, og da han et Øjeblik kom

til at støtte sig med Haanden mod Væggen, kom der herved til at staa et Aftryk af den blodige Haand.

Bagefter prøvede man paa at vaske det af, men forgæves. Man har kalket og malet Stedet, men til ingen Nytte, Aftrykket bliver staaende.

Kammeret, hvor Mordet skete, kaldes siden »æ Kræmekammer«. Nu skal der være sat et Skab for.

Paa Morderens Grav skal der vise sig røde Striber og Pletter som yderligere Vidner om Udaaden.

Gamle Folk i Stenderup.

Toftlund Kirke.

Toftlund Kirke er den gamle *Hersted* Kirke.

Da man vilde have en Kirke i Toftlund, blev det bestemt, at den skulde bygges Vest for Byen, saaledes at den laa omtrent midt i Sognet. Grundstenen blev lagt, og Murene skød et Stykke i Vejret. Men nu blev Arbejdet forstyrret, for det, man havde muret op om Dagen, laa spredt rundt omkring næste Morgen. Man vidste ikke, hvem der havde gjort det, men man kunde jo nok tænke, at det var Trolde eller andre underjordiske Væsener, der her havde drevet deres Spil. Det blev ved i nogen Tid, og da Toftlunderne tilsidst blev trætte af at hygge paa et Arbejde, der aldrig blev færdigt, saa spurgte de en klog Kone til Raads. Hun grundede lidt over det, og saa raadede hun dem til at bygge Kirken der, hvor man den næste Morgen fandt to hvide Stude (eller Køer?), der var sammenbundne. — Man fik saa fat i de to Stude efter nogen Tids Søgen. De blev bundne sammen og drevet ud af Byen, hvorefter de fik Lov at passe sig selv. De strejfede nu omkring en Tid og lagde sig endelig trætte ned der, hvor nu Kirken ligger. Næste Morgen søgte man rundt om-

kring i Omegnen efter dem, og man fandt dem da ogsaa oppe paa Kirkebakken, hvor de endnu laa efter at have vandret omkring. Da Finderne saa Dyrene, raabte de: »Hæ æ æ Stej«.

Materialet blev nu slæbt derhen, og Kirken byggedes saa her, og nu er der ingen mere, der forstyrrer Arbejdet, men Kirken fik Navnet Herrested.

*

Da man gerne vilde have en Kirke bygget i Toftlund, kom man i Tvivl om, hvor den skulde ligge. Men saa en Dag, da man var ude at lede efter en Plads, hørte man en Fugl synge i et Træ paa den nuværende Kirkebakke: »Her er Ste-det!« Det lød i al Fald, ligesom om den sagde det. Her, hvor Fuglen havde sunget, blev Kirken bygget.

Offerlunden i Stenderup Enge.

Ude i Engene er der Rester af en stor Skov, der har strakt sig fra Lindet Skov og til Hjartbro og videre, og en af de Smaalunde, som nu er tilbage, kaldes Offerlunden. Her skal der tidligere være ofret til Guderne.

I Lunden paa en Forhøjning er der blevet fundet nogle Sten, som man antager maa være Offersten.

Frå Hostrup Sogn.

Skære, skære Havre!

Christian Rossen sen. fortæller: Endnu i Halvfjerdserne blev Havre og Byg næsten altid »skaaret« med Segl, og Rugen med, naar den »laa«. Det gav dejlige Neg, da al Toppen var samlet foroven.

Paa Hostrups Gaard i Rørkær, hvor R. tjente i syv Aar, var der i Reglen 4, som skar. Der skulde helst være fire, og de kunde blive færdig

Disse Sten har man taget og muret ind i en nærliggende Gaard. Der fortælles af de gamle, at før Stene-ne blev fjernede, brændte der Lys herude, men da de var borte, forsvandt ogsaa Lyset, og det er ikke set siden.

Lærer Petersen.

Hvad Amtsbanedamptoget siger:

Op ad Toftlund Bakke siger det: Æ ha it faan Melme mæ! Og naar det er kommen op og skal nedad: Jo, det gek, jo, det gek! Det ge' saa let, det ge' saa let!

*

Naar Amtsbanetoget kører op ad Toftlund Bakke i langsom Fart, siger det: »Saa hjælp mæ da — saa hjælp mæ da« eller: »Æ kan it meje, æ kan it meje!« Naar det gaar ned ad Bakke, siger det hurtigt: »De gæe saa let — de gæe saa let« eller: »Naa da da da — naa da da da!«

Naar det signalerer, siger det haanligt: »Haa-aah« eller »pyh«, og saa siger det: »Det er varmt i Dag«. Farer Toget forbi en Station eller over Skiftesporene: »God Da', da' da'«.

Motortoget kaldes »Hans Christian«, mens Damptoget kaldes »Perle«.

H. Petersen, Stenderup.

med 1 Demat om Dagen. Den dygtigste gik foran og førte Kommandoen. Han kaldtes »æ Forskøster«. Først lavede alle fire et Baand og lagde det der, hvor Neget skulde samles. Dernæst lød Kommando-ordet: »Begynd!« Naar saa Forskøsteren havde sit Neg fuldt, bød han »bind!«, og saa maatte alle binde, enten deres Neg var større eller mindre. De 4 Neg sattes der-

efter i Korsform op imod hverandre. Saa gik det videre paa samme Vis, men naar der var fire Skokke, sagde Forskøsteren: »Tobak«. Dette betød en Pavse, hvor Seglen blev lidt hvæstet med en Bøgesten (Hvæssesten) og en »Stryg«. Selvfølgelig kunde man ogsaa faa Tid til at tage lidt Tobak, som dengang endnu ikke brugtes som Skraatobak i Ruller, men kun som løs Tobak.

Naar enhver havde skaaret 4 Skokke, blev der sagt »Stortobak«, og da gav det et Stykke Brød.

Paa denne Maade blev man ved, indtil Solen gik ned.

I Reglen var man hjemme til Middag. »Æ Uden« blev dog somme-tider bragt i en »Undendoes«, naar Høstmarken laa lidt langt borte. I den nederste Beholder var der vel mest Vælling og i den øverste Pandekager.

Hjemmebrygget Øl i en »Lejl« havde man selvfølgelig med til Marks.

Sognepræst *J. Hansen*, Hostrup.

Ryttergraven.

Det hændte engang, da Svenskerne hærgede her i Landet, at de laa i Bivak paa en Mark ved Rørkær. Denne Mark kaldes endnu den Dag i Dag »Svensager«.

Da de havde været en Tid i Rør-

kær, blev en af Dragonerne gode Venner med Kromandens Datter. En Dag, da Dragonen og hans Ven sad i Kroen og svirede, endte det med, at de kom op at skændes om, hvem af dem der skulde have Kromandens Datter. Til sidst sagde den, der var gode Venner med hende: »Dersom det skal være saadan, saa skal ingen af os have hende!«, og dermed stak han sin Lanse gennem hendes Hjerte. Morderen skulde nu henrettes, og han bad om, at hans tro Hest maatte følge ham i Døden. Denne Bøn opfyldtes. Man begravde ham og Hesten i en Trekant lige Øst for Byen, ved Landevejen, og denne Trekant hedder endnu den Dag i Dag »Ryttergraven«.

Georg Christensen, Jejsing.

Spindekonen.

Ved en Vej i Jejsing, paa et Sted, der hed Torskær-Sil, sad der en Kone uden Hoved og spandt. Derfor turde ingen gaa der, naar det var mørkt.

Kristine Jepsen, Jejsing.

Underjordisk Gang.

Der siges, at der gaar en underjordisk Gang fra Elhjem Polde (i Rørkær Enge) til Tønder Torv.

Kristine Jepsen, Jejsing.

Ni Forvarsler.

Vi sad en Aften for 5 Aar siden og læste. Pludselig gav Fløjtekedlen sig til at koge, og den havde saadan en underlig Lyd. Min Mor sagde da, at nu vilde der snart død en af vor Familie. Faa Dage efter døde min Bedstemoder.

J. Christiansen, Tønder.

*

En Aften, da min Bedstemoder kom oppe fra Byen og var paa

Vejen hjem til Vidaagade, saa hun over til Huset, hvor hun boede, og saa da, at der var lyst oppe i hendes Stuer, men et Øjeblik efter var det væk. Nogle Dage efter gik der Ild i en Lade, og Flammerne slikkede helt over paa Huset og oplyste hendes Vinduer. Det, hun havde set, havde altsaa været et Forvarsel.

Anna Pedersen, Tønder.

Jeg gik som Natvægter, og da jeg gik hjem, mødte jeg en Ligskare, og jeg kunde se, at det var et Barnelig. Saa gik jeg over paa den anden Side af Hegnet, indtil Ligskaren var forbi, hvorefter jeg fortsatte hjem. Om min Brønd havde jeg et Rækværk, der næsten var raaddent, og jeg kom da i Tanker om, at det kunde være et af mine egne Børn, der skulde drukne i Brønden. Derfor gik jeg straks ned til Snedkeren og bestilte et nyt Rækværk, for at der ikke skulde ske noget. Nogen Tid efter døde der ogsaa et lille Barn, og da saa jeg den samme Ligskare med de samme Heste for.

Christian Jessen, Jejsing.

*

En anden Gang, da jeg ogsaa gik Natvægter, kom jeg om ved en Gaard i Jejsing, og da jeg vilde gaa ud derfra, kunde jeg ikke komme frem for Vogne, der holdt der. Jeg saa, at en Mand fra Møgeltønder var i Gaarden, og hans Fader ogsaa. Nogen Tid efter døde Mandens Fader; derfor havde Vognene vistnok holdt der.

Christian Jessen, Jejsing.

*

Da jeg tjente i Rørkær og en tidlig Morgen kom fra Jejsing og skulde til Rørkær, gik jeg med en Vej, som hed Per Kokkemands Vej. Da saa jeg den nørre Del af Rørkær By i lys Lue; men et Stykke henne bøjede Vejen op til en anden Vej, og da jeg kom derop, saa jeg ingen Ting. Lang Tid efter brændte der en Gaard i denne Del af Byen.

Christian Jessen, Jejsing.

*

Jeg tjente paa en Gaard i Jejsing, og en bekendt var paa Skolen i Melby. Da vi en Middag sad ved Bordet i Køkkenet paa Gaarden, hørte vi nogen rasle med Kopper inde i Stuen. Man gik da ind og se efter,

hvad det var, men der var ingen derinde. Nogen Tid efter døde Manden, som var paa Skole, og man kom da og laante Kopperne til Begravelsen.

Christian Jessen, Jejsing.

*

Min Mors Bedstefader Frederik Paulsen og min Mors Fætter gik en Dag hen ad Landevejen i Rends. Da sagde min Mors Bedstefader til sin Sønnesøn: »Kom her over, min Dreng, der kommer en Ligskare forbi!« Drengen kunde ingenting se. Da de kom hjem, fortalte den gamle, at nu vilde han snart dø, thi han havde set en Ligskare komme ud af Huset. Nogle Dage efter blev min Mors Bedstefader ogsaa virkelig meget syg, og han døde en kort Tid efter. Hans Lig kom over i det Hus, hvorfra han havde set Ligskaren komme ud, og herfra blev det ført til Kirkegaarden.

Nicolaus Boeck, Tønder.

*

Da jeg en Aften i Februar 1936 gik op ad Møllevejen i Møgeltønder, saa jeg, at der brændte et Hus noget uden for Møgeltønder. Jeg løb hjem, alt hvad jeg kunde, og fortalte det, og vor Tjenestekarl gik med mig hen til Stedet. Men da kunde vi ingen Ting se mere, og han fortalte mig, at det var et Forvarsel, jeg havde set. Det passede godt nok, for en Maaned efter brændte der et Bageri i Daler-Østerby, — nøjagtigt, som jeg havde set det.

Christel Lekkat, Møgeltønder.

*

Før vi flyttede derhen, hvor vi nu bor, har mange Folk set en sort Hund løbe og gå om Natten efter de kørende. Nogen Tid efter blev vort Hus bygget, og vi flyttede derind, og vi havde vor sorte Hund med.

Hans Jensen, Solderup..

Stedfortegnelse.

A

Aabenraa 97, 99, 109,
112, 115, 125 ff., 136,
160, 187, 189, 190,
192, 198, 199, 200,
201, 208.
Aarup 65.
Aastrup 110, 114.
Aastrupgaard 168.
Abild 109, 112, 125 ff.,
235.
Adbøl 110, 114, 131.
Agerskov 111, 114, 242.
Aller 111, 112.
Als 45 f., 57, 114.
Alslev 223.
Anderup 35, 50.
Arrild 110, 114.
Asserballe 111, 114, 131.
Aubæk 186.
Augustenborg 110, 112,
114, 131, 160.
Avntoft 152.

B

Ballum 147, 148 ff., 221
f., 226, 229.
Barsmark 158, 179, 184,
186, 188 ff., 202 ff.,
216.
Barsø 186, 194, 203.
Bedsted 110, 112, 125
ff., 190.
Bevtoft 111, 114, 167,
242, 243.
Bjernerup 110, 114.
Bjolderup 110, 114,
125 ff., 192.

Blaasholm 178, 191, 192.
Bodum 192, 193.
Bolderslev 192.
Bossensgaard 195.
Bov 79, 110, 114, 125
ff., 136, 245.
Bovrup 61, 160.
Branderup 111, 112,
242.
Brede 111, 114, 156,
235.
Broager 61, 110, 114,
131.
Brunde 187, 193.
Brunsgaard 178.
Brøde 179, 197, 217.
Brøns 112, 114.
Burkal 48, 109, 112,
125 ff.
Buskmose 69.
Bygebjerg 95 f.
Bylderup 2, 109, 112,
125 ff., 136.
Bæk 240.
Bøgholm 54.
Bøjskov 54, 65.

C

Christiansfeld 110, 112.

D

Daler 110, 114, 252.
Dalholt 179, 180, 193.
Drengesgaard 206.
Dybbøl 85, 91, 111, 114,
131.
Dybvad 187.
Dybvighoved 158 f.

Døstrup 111, 114, 223,
247.

E

Eckernførde 85.
Egen 110, 114, 131.
Egvad 111, 114, 155,
191.
Elbjerg 179, 187, 196 ff.
Elsestræer 188, 192,
193.
Elsholm 182.
Emmerlev 110, 112.
Ensted 52, 55, 110, 114,
123, 125 ff., 198, 200.
Erlev 161.

F

Fasbro 179.
Felsbæk M. 57, 102.
Felsted 53 ff., 77 ff.,
101 ff., 110, 114, 159.
Felstedskov 54, 57, 67,
102.
Fiskbæk 65.
Fjelstrup 111, 114.
Fladsten 186 ff.
Flensborg 90, 187, 198
ff., 244, 245, 247.
Fole 111, 112.
Forballum 247 f.
Frørup 111, 114.
Frøslev 203.

G

Gabøl 242.
Galsted 242.
Gammelby (Angel) 244.

VI

Gammelgaard 68.
 Gl. Haderslev 111, 114,
 161.
 Gasse 156.
 Genner 36, 184, 199,
 205.
 Graasten 71, 93, 102,
 110, 114, 123, 125 ff.,
 244.
 Gram 112, 157, 237 ff.
 Gram H. 168.
 Grarup 111, 112, 199.
 Grøngrøft 54, 65, 67 ff.,
 75, 86, 102.
 Gudskog 152 ff.

H

Haderslev 96, 110, 112,
 161 ff., 199, 206, 223,
 224, 229, 240.
 Hajstrupgaard 244.
 Halk 110, 112, 184.
 Hammelev 111, 114.
 Harkjær 245.
 Harres 13.
 Havnbjerg 110, 114,
 131.
 Hedeby 171.
 Hejls 176.
 Hejlsgaard 176.
 Hellet 179, 189.
 Hellevad 109, 114, 125
 ff., 136, 156, 190, 191,
 192, 193.
 Hjerndrup 112.
 Hjerpsted 111, 114, 235.
 Hjerting 111, 112.
 Hjordkær 109, 112, 125
 ff., 199.
 Holbøl 90, 109, 112,
 125 ff.
 Holm (Als) 46 ff., 131.
 Hoptrup 110, 114, 184,
 189, 203.
 Horsbyg 187.
 Hostrup 109, 112, 125
 ff., 250 f.
 Hostrup (Ensted) 62,
 64.

Hostrupskov 54, 218.
 Hummelhave 235.
 Husum 199.
 Hvidding 112.
 Hydevad 191, 192.
 Hygum 112, 114.
 Højebjerg 179.
 Højer 109, 112, 123,
 125 ff., 136, 149 ff.,
 222.
 Højer Lds. 109, 112,
 125 ff.
 Højer Sluse 172 f.
 Højrup 110, 112.
 Højst 109, 112, 125 ff.
 Hønkys 191, 192, 193.
 Hønsnap 75.
 Hørup 110, 114, 131.

J

Jakobsgaard 186, 195 ff.
 Jarup 187.
 Jegerup 111, 114.
 Jejsing 2, 251, 252.
 Jels 111, 112, 165, 240 f.
 Jyndevad 48.

K

Kegnæs 111, 114, 131,
 167.
 Kelstrup 65.
 Kestrup 240.
 Ketting 110, 114, 131.
 Kiding 54, 55, 56, 60,
 65, 66, 102.
 Klipleve 110, 114, 125 ff.,
 168, 193.
 Klovtoft 191.
 Knudsgaard 179.
 Kollund 244 ff.
 Kolsnap 242.
 Kolstrup 189, 191,
 192 f.
 Kopperholt 179.
 Kopsholt 192.
 Krusmølle 57, 58, 84.
 Kværs 68, 109, 114,
 125 ff.

L

Ladegaard (Had.) 35.
 Ladegaard (Kværs)
 68 f.
 Ladegaardskov 54.
 Ladelund 245.
 Lammesbjerg 195 ff.
 Lerskov 97, 145.
 Lintrup 111, 114.
 Lister Dyb 221 ff.
 Lunderup 187.
 Lundtoft H. 59, 62 ff.,
 92.
 Lysabild 110, 114, 131.
 Løgumkloster 109, 112,
 123, 125 ff., 136.
 Løgumkloster Lds. 110,
 125 ff.
 Løjt 109, 114, 123, 125
 ff., 177—220.

M

Maarbæk 155.
 Magstrup 111, 112, 203.
 Marstrup 201.
 Mels 61.
 Misthusum 222.
 Mjolden 111, 114, 247.
 Mjøls 187.
 Moltrup 111, 112.
 Musvang 248.
 Møgelmose 179.
 Møgeltønder 110, 114,
 120, 252.
 Møjbøl 240.

N

Notmark 111, 114, 131.
 Nustrup 111, 112, 242.
 Nybøl 111, 114, 131.
 Nørballe 59, 81, 86, 87.
 Nørborg 47 f., 110, 112,
 114, 131.
 Nørborg Lds. 111, 112,
 114.
 Nørby 193.
 Nørre Løgum 109, 114,
 123, 125 ff., 203.
 Nørremølle 96.

VII

O

Oksbøl 61, 110, 114,
131.
Oksevad 110, 112,
240 ff.
Ottesgaard 182.

P

Poulsgaard 158.
Pughøj 248.
Pøl 131.

R

Rabsted 64, 109, 112,
125 ff.
Randerup 111, 114,
247 f.
Rejsby 112.
Rends 252.
Ribe 7, 49, 222, 223 f.,
226, 229, 230, 233.
Rise 110, 112, 125 ff.,
187, 188 ff.
Rinkenæs 62, 64, 69,
98, 109, 112, 125 ff.
Roager 112.
Rosenkrans 152, 172.
Rudbøl 152 ff., 172 f.
Runde Mølle 192, 193,
194.
Rødding 95, 110, 114,
237.
Rømpø 4 ff., 111, 112,
221, 224.
Rørkær 2, 250, 251, 252.

S

Sild 223.
Sillehole 179.
Silltoft 149.
Skast 111, 114.
Skodborg 112.
Skovby (Løjt) 158, 178,
192 ff., 203 ff.
Skovby (Vedsted) 15.
Skovbøl 44, 54, 56, 60,
61 ff., 63, 67, 102, 211.
Skovbølgaard 59, 65,

78, 87, 102, 103.
Skrave 111, 114.
Skrydstrup 105 ff., 112.
Skærbæk 110, 114, 145,
149 ff., 223.
Slesvig 244.
Slogs H. 2.
Slyngsten 100.
Smedager 97.
Solderup 252.
Sommersted 110, 112.
Sottrup 16, 110, 114,
131.
Spandet 111, 112.
Starup 110, 112, 199.
Stenderup 145.
Stenderup (Toftlund)
248 ff.
Stenneskær 61 ff., 67,
81.
Stensvang 62 f.
Stepping 111, 112.
Stollig 179 ff., 186, 191
ff., 202 ff., 213.
Stoltelund 68.
Stubbæk 62, 64.
Stubbum 95.
Stursbøl 240.
Svejlund 15.
Svejrups 54, 56, 60, 71,
77 f., 86, 87, 94 ff., 98.
Svenstrup 111, 114, 131.
Søes 187.
Søgaard 59, 64, 65 f.
Sølsted 223, 235, 236.
Sønderborg 84, 109,
112, 131, 190.
Sdr. Vilstrup 109, 112.

T

Taaghholm 187.
Tandslet 110, 114, 131.
Tielsgaard 182.
Tinglev 109, 112, 125
ff., 136.
Tislund 112.
Toftlund 110, 112,
248 ff.
Tosthøj 196.

Traasbøl 54, 56, 60, 67,
98, 102.
Trøjborg 12, 247.
Tumbøl 56, 60, 64, 67 ff.,
69 ff., 74 ff., 84, 87,
92, 102, 160.
Tuntoft 47.
Tyrstrup 111, 114.
Tønder 57, 63, 109,
112, 125 ff., 167, 176,
223, 251, 252.
Tønder Lds. 109, 112,
125 ff.
Tønning 168.

U

Ubjerg 109, 112, 123,
125 ff.
Uge 64, 109, 112, 125 ff.
Ulkebøl 110, 114, 131.
Ullerup 16, 61, 111, 112,
131, 159.

V

Vaarbjerg 57, 60, 65.
Vamdrupgaard 170.
Varnæs 54, 85, 111, 112.
Vedsted 110, 114.
Vennemose 235.
Vesby 234.
Vesterhede 6.
Visby 111, 112.
Vodder 111, 112.
Vojens 111, 114.
Vonsbæk 112.
Vostoft 179.
Vraa (Bevtoft) 176.
Væltoft 184.

Ø

Ønlev 189.
Ørderup 249.
Ørsted 240.
Øsby 111, 112.
Østerby 252.
Øster Lindet 111, 112.
Øster Løgum 110, 112,
184, 201.
Øster Terp 245.

Aktieselskabet
Glud og Marstrands Fabriker

Carl Lundsgade 20

DANIA

GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

HENNESSY

Navnet der har gjort

COGNAC berømt

HANS JUST - København

"King George IV"

Old Scotch Whisky

Hans Just - København

Den Nordslesvigske Folkebank

Aktieselskab - Aabenraa - oprettet 1872

Aktiekapital Kr. 1.000.000,—.

Reserver ca. Kr. 500.000,—.

Foreslaa Deres Nabo at abonnere paa

„Sønderjydske Maanedsskrift“

Kr. 6.00 aarlig.

Forsikrings - Aktieselskabet Absalon.

Absalons Gaard. København.

Hareskov Kuranstalt

pr. Bagsværd St. ved København. Tlf. Bagsværd 348
Kurlæge Axel Hansen.

Varme og medic. Bade, Massage og elektrisk Behandling (Lysbehandling s. m. Finsen), Diet, Stofskiftesygd., kron. Mave- og Tarmlid., Gigt, Hjertesygdomme, Nerveid. etc. (ikke Sinds- sygdom eller Tuberkulose). Rekonvalescens. **Pris for Pension** (Vær. og Kost, Lys og Varme) inkl. Kurafgift fra Kr. 10,00 pr. Døgn.

Prospektus sendes paa Forlangende.

Bemærk: Ikke Hareskov St., men Bagsværd St.

AKTIESELSKABET

Svendborg

Øxenbjerg

Dampmølle

Svendborg.

Sønderjydske Frøforsyning

Aabenraa.

Telf. 47.

Frøleveringerne er underkastet
Statsfrøkontrollens selvvirkende
Kontrol.

Alle 1ste Kl.s Stammer føres.

Snoghøj Gymnastik-
hejskole

Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.

5 — Vinterskole.

Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Friskbrennd
paa egne moderne Brændstøt
Egne Smagere, Hæver, Lige
Egne Smagere

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

POLYPHON

bringer danske Toner
over hele Landet.
Spørg altid efter
danske Nyheder fra

POLYPHON

Odense

— og vi spiser paa **Bryggergaarden.**
Førende Restaurant. — Bedste Køkken.

H. V. BANG
tidl. Hotel Allsund

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Sønderjydske Landmænds

Andels - Smørsalgforening
Sønderborg.

H. J. Kornerup-Koch Tømremester

Amagerbrogade 26.

Tlf. Central 1503

Husbygning - Vandbygning
Hetzer's pat. Trækonstruktioner

Dansk Andels Ægexport

Vestervoldgade 7 & 9

Telf. 2126 - 11126 - København

Forlang altid **ÆG**
NYLAGTE

stemplet med D. A. Æ.-Mærke.

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 29.

Charlottenlund Travbane

Løbedage i Juni:
den 1. — 24. — 28.

Hver Løbedag
dobbel Væddemaal.

Restauration - Musik - Totalisator

Amager

Travbane

Løbedage i Juni:
den 5.—7.—10.—14.—17.

Hver Løbedag
dobbel Væddemaal.

Restauration -
Musik - Totalisator

